

ნეპოტიზმი, როგორც ეკონომიკური განვითარების შემაკავებელი ფაქტორი

ვლადიმერ რევაზის ძე ბასარია
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
<https://orcid.org/0009-0007-2091-0617>
E-mail: vladimerbasaria@yahoo.com

ვლადიმერ ვლადიმერის ძე ბასარია
წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის
ქართული უნივერსიტეტის
ბიზნესის ადმინისტრირების ფაკულტეტის სტუდენტი
<https://orcid.org/0009-0005-9976-6990>
E-mail: vladimer.basaria@bk.ru

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.02.04>

ანოტაცია

ნაშრომში განხილულია ნეპოტიზმი, როგორც ეროვნული ეკონომიკისათვის კორუფციის საფრთხის ნაირსახეობა. მასში წარმოდგენილია ნეპოტიზმთან ბრძოლის ინსტრუმენტები და კეთდება აქცენტები მათი გამოყენების ეფექტიანობაზე.

ავტორი ყურადღებას ამახვილებს სახელმწიფოს პოლიტიკურ-ეკონომიკური განვითარებისათვის ნეპოტიზმთან ბრძოლის გადამწყვეტ მნიშვნელობაზე, აგრეთვე სახელმწიფო უწყებებსა თუ კერძო კომპანიებში თანამდებობების დასაკავებლად ჯანსაღი კონკურენციის ხარისხის გაუმჯობესების აუცილებლობაზე.

ნაშრომში ჩამოყალიბებულია არგუმენტირებული დასკვნები და რეკომენდაციები კონცენტრირდება მასზე, რომ ხელისუფლების, საზოგადოების, სამეცნიერო წრეების მუდმივი საზრუნავი უნდა იყოს ადამიანების კონკურენტუნარიანობის ამაღლება.

საკვანძო სიტყვები: ნეპოტიზმი; კორუფცია; საჯარო სამსახური; საჯარო კონკურსი.

ციტირებისთვის: ბასარია, ვ. რ., ბასარია, ვ. ვ., ნეპოტიზმი, როგორც ეკონომიკური განვითარების შემაკავებელი ფაქტორი, ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №2, 2023 წ. გვ. 35-39.

NEPOTISM AS A LIMITING FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Basaria Vladimir R.

Academic Doctor of Economics,
Associate Professor
Sukhumi State University
<https://orcid.org/0009-0007-2091-0617>
E-mail: vladimerbasaria@yahoo.com

Basaria Vladimir V.

St. Andrew the fist-Called Georgian
University Student of the Faculty
of Business Administration
<https://orcid.org/0009-0005-9976-6990>
E-mail: vladimer.basaria@bk.ru

ANNOTATION

The paper discusses nepotism as a type of corruption threat to the national economy. It presents tools for fighting nepotism and focuses on the effectiveness of their use.

The author draws attention to the crucial importance of fighting nepotism for the political and economic development of the state, as well as the need to improve the quality of healthy competition for positions in state agencies and private companies.

Argumented conclusions and recommendations are formulated in the paper, focusing on the fact that the government, society, and scientific circles should be constantly concerned about raising the competitiveness of people.

Key words: nepotism; corruption; public service; Public competition.

For citation: Basaria, V. R, Basaria, V. V., Nepotism as a restraining factor of economic development, "Business and Legislation" magazine, No. 2, 2023. p. 35-39.

ძირითადი ტექსტი

სახელმწიფო სამსახურების ხელმძღვანელი პირების მხრიდან საკუთარი ნაცნობ-მეგობრებისა თუ ნათესავების, თანაპარტიელების სამუშაოზე დანიშვნის ტენდენცია ჩვენი ქვეყნისათვის უცხო ნამდვილად არ არის. საჯარო თანამდებობათა დასაკავებლად კონკურსების გამოცხადებისა და კანდიდატურების განხილვა ხშირად უბრალოდ ფიქციაა. როგორი აუხსნელიც (ან რთულად ასახსნელი) არ უნდა იყოს, პრაქტიკულად ასეთივე მიდგომა გაბატონებული თვით კერძო სექტორშიც კი.

როგორ აისახება ნეპოტიზმით¹ ცნობილი ეს სოციალური მოვლენა სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურების საქმიანობის შედეგებზე და მთლიანობაში ეკონომიკის ფუნქციონირებაზე?

ნეპოტიზმი ეკონომიკურ ურთიერთობებში ერთ-ერთი ყველაზე ნაკლებად შესწავლილი ფენომენია, რომელიც ადამიანის მხრიდან საკუთარ ნათესავებსა და ახლობლებზე ზრუნვისადმი ბუნებრივი მიდრეკილებითაა განპირობებული (*Д.М. Сафина. Влияние nepotизма и фавортизма на организационное и экономическое развитие. Журнал научных публикаций Дискуссия. 2013. №10. стр. 94*). სოციუმის ასეთი ქცევის ფართო ანალიზი ერთ-ერთმა პირველმა ამერიკელმა სოციოლოგმა ედვარდ ბანფილდმა შემოგვთავაზა თავის ნაშრომში „ჩამორჩენილი საზოგადოების მორალური საფუძვლები“ (*Banfield E.C. The Moral Basis of a Backward Society*). სამხრეთ იტალიის პატარა პროვინციის მაგალითზე მკვლევარი მეტად საინტერესოდ აღწერს, თუ როგორ ახდენს ნეპოტიზმი ისეთი სოციალური მოვლენის ფორმირებას, სადაც ადამიანები, რომლებსაც სანდო კავშირ-დამოკიდებულება მხოლოდ საკუთარი ოჯახის წევრებსა თუ მეგობრებთან გააჩნიათ, საზოგადოების დანარჩენ წევრებთან ურთიერთობაში სარგებელს ვერ ნახულობენ. ეს ინდივიდები საზოგადოებრივი კეთილდღეობის გაუმჯობესებას მხოლოდ მაშინ აფასებენ, როცა ბენეფიციარები თვითონ (მათი ახლობლები) ხდებიან, რასთან დაკავშირებითაც არც ერთი მათგანი საერთო-საზოგადოებრივი ინტერესებით არ ხელმძღვანელობს იქამდე, ვიდრე ამაში უშუალო გამოჩენას არ დაინახავს. საკუთარ ქმედობებში მხოლოდ პიროვნულ სარგებელს მისდევს შეუზღუდავი უფლებებით აღჭურვილი ადგილობრივი ადმინისტრაცია. შედეგად პროვინციაში ნორმალურ მოვლენად ყალიბდება კორუფცია, ქცევის ზემოაღწერილი მახასიათებლები კი ადმინისტრაციის (ხელისუფლების, სახელმწიფოს) „ოკუპანტად“ აღქმის დამოკიდებულების ფორმირებას განაპირობებს საზოგადოებაში, რაც, თავის მხრივ, სახელმწიფოს მიმართ მოსახლეობას ოპორტუნისტულად განაწყობს (მაგალითად, „მძარცველის ძარცვის სამართლიანობის“ პრინციპით მართლდება საჯარო რესურსების მიტაცების ფაქტები, აღმიშნულზე დასმენა კი კატეგორიულად მიუღებელ ტონად მიიჩნევა საზოგადოებაში).

ცნობილია, რომ სოციალურ მეცნიერებაში ნეპოტიზმის ორგვარ ბუნებას განასხვავებენ:

- ე.წ. პოზიტიური ნეპოტიზმი გულისხმობს ურთიერთობებს, რომლებიც ნეპოტიარს (ანუ პირს, რომელიც საკუთარ ნათესავებს, ახლობლებსა თუ მეგობრებს სამსახურებრივ მფარველობას უწევს) ისეთი სარგებლის მიღების საშუალებას აძლევს, რომელსაც მოცემულ მომენტში ვერ მიიღებდა თავის საქმიანობასთან დაკავშირებული აუცილებელი ფორმალური პროცედურების უცოდინრობის ან საჭირო შესაძლებლობების (მაგ. ფინანსური უზრუნველყოფის) უქონლობის გამო. მიჩნეულია, რომ პოზიტიური ნეპოტიზმის შემთხვევებში, სწორად წარმოებული ურთიერთობების პირობებში, ნეპოტიარს კონკურენტუნარიანობის ამაღლების გზით საზოგადოებრივი სიკეთის გაუმჯობესება შეუძლია ზოგჯერ (როდესაც ხელმძღვანელი სამსახურში მაღალკვალიფიციურ მეგობარს ასაქმებს, ის გარკვეულწილად დარწმუნებულია, რომ ახალი მუშაკი მას არ შეარცხვენს. უფროსის ამგვარი დამოკიდებულება დამატებითი პასუხისმგებლობა ხდება დასაქმებული-სათვის, ეს კი მისი შრომის ეფექტიანობის ამაღლებასა და, აქედან გამომდინარე, საზოგადოებრივი სიკეთის გაუმჯობესებას განაპირობებს);

- ნეგატიური ნეპოტიზმის შემთხვევებში ნეპოტიარს (პირი, რომელიც სარგებელს ნეპოტიარის მეშვეობით მინიჭებული უპირატესობის შედეგად ღებულობს), მართალია, გარკვეულ სარგებელს ღებულობს, მაგრამ მას არ ძალუძს ამ სიკეთის ოპტიმალურად (რაციონალურად, გონივრულად, წინდახედულად) გამოყენება არც საზოგადოებისათვის, და, შეიძლება ითქვას, არც საკუთარი თავისათვის საბოლოო ჯამში.

ნეპოტიზმის ამ ორ სახესხვაობას შორის მკაფიო ზღვარის გავლება პრაქტიკულად შეუძლებელია, რაც მოვლენის კვლევა-ანალიზს საგრძნობლად ართულებს: ზემოთ მოყვანილ მაგალითს თუ მივუბრუნდებით და დავუშვებთ, რომ სამსახურში მონყობილ იმავე მაღალკვალიფიციურ ნეპოტიარს დაუსჯელობის სინდრომი შეეყრება, ან კარიერულ წინსვლასთან დაკავშირებით მაღალი მოლოდინი შეექმნება, ან კიდევ საკუთარ ნაკლოვანებათა კრიტიკა შეელახება, მისი შრომის შედეგი საზოგადოებრივი კეთილდღეობის ამაღლებაზე დადებითად ნამდვილად არ აისახება - ნეპოტიარის ზემოხსენებული მენტალური ცვლილებები ადრე თუ გვიან გარკვეულ პრობლემებს კოლექტივში უცილობლივ წარმოშობს, ეს კი უარყოფითად აისახება კომპანიის მწარმოებლურობაზე და, შესაბამისად, მთლიანად საზოგადოებრივ სიკეთეზე.

რამდენად სახიფათოა ნეპოტიზმის ნეგატიური გავლენა ცალკეული კომპანიებისათვის, სახელმწიფო უწყებებისა თუ ეკონომიკის რეზულტატურობისათვის მთლიანობაში?

ნეპოტიზმის ორგვაროვანი ბუნების მიუხედავად, ეკონომიკურ მეცნიერებაში ეს ფენომენი ცალსახად ფასდება როგორც კრიზისული შემთხვევების, რყევე-

¹ ნეპოტიზმი (ლათ. nepos, ნათ. ბრუნვა nepotis — „შვილიშვილი“, „შთამომავალი“) - მეგობრებისა და ნათესავებისათვის განსაკუთრებული პრივილეგიების მინიჭება მათი დამსახურების მიუხედავად.

ბის წარმოშობის ხელშემწყობი მოვლენა - ეკონომიკის მონოპოლისტური სტრუქტურის, მისი არაეფექტიანი რეგულირებისა და კორუფციის კრიტიკულ მასშტაბებს ქვეყნის მეურნეობრიობა ჩამოშლამდე შეუქცევადად მიჰყავს; გაეროს და ევროპული კონვენციები ნეპოტიზმს კორუფციის სახესხვაობად განიხილავენ (თუმცა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ, კორუფციისაგან განსხვავებით, ნეპოტისტური ურთიერთობების წინაპირობას ხშირად არამატერიალური, მორალურ-ზნეობრივი ხასიათი აქვს¹). სწორედ ამიტომ მნიშვნელოვანი ნეპოტიზმის ეკონომიკურ ურთიერთობებზე გავლენის შესწავლა და ყველა იმ შესაძლო კანონზომიერების გამოვლენა, რომელიც ხსენებული მოვლენის უარყოფითი შედეგების აღმოსაფხვრელად აუცილებელი, მეცნიერულად დასაბუთებული ინსტრუმენტარიუმის სრულყოფას შეუწყობს ხელს.

მაგრამ მოდით, თანმიმდევრობით მივყვეთ მსჯელობას. დასაწყისისთვის მიმოვიხილოთ, თუ როგორ აყენებს ზიანს ნეპოტიზმი კერძო სექტორის ეკონომიკურ სუბიექტს - კომპანიას და მის თანამშრომლებს.

პირველი, რაც ამასთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, გახლავთ ის, რომ ნეპოტიზმი უდავოდ აზიანებს კომპანიაში სამართლიანობის განცდას. როდესაც ფირმაში ადგილი აქვს ახლობლებისა თუ ნათესავების დანიშვნას მათი კვალიფიკაციისა და გამოცდილების მიუხედავად, ეს დანარჩენ თანამშრომლებში განზილვას იწვევს - ისინი საკუთარ თავს დაუფასებლად და დაჩაგრულად გრძნობენ; გარდა ამისა, ნეპოტიზმი თანამშრომელთა კარიერული ზრდის შესაძლებლობებს აყენებს ზიანს, აქედან გამომდინარე, ანელებს აღნიშნულთან დაკავშირებულ სამოტივაციო მუხტს - თუ მუშაკს არ აქვს ნათესაური ან პირადი (მეგობრული) ურთიერთობა დამსაქმებელთან, ნეპოტისტურ ბიზნეს გარემოში წინსვლა მას საკმაოდ გაურთულდება, რადგან კომპანიაში დანიშნაურების საკითხი პირდაპირ არ უკავშირდება დასაქმებულის უნარ-ჩვევებისა თუ პროფესიულ ცოდნა-გამოცდილების ამაღლებას ან შრომის შედეგების გაუმჯობესებას. არაკომპეტენტური ნეპოტიანი, როგორც წესი, სამსახურებრივად რთულად სამართავია; ის ნაკლებად აგებს პასუხს შესასრულებელი სამუშაოს ხარისხზე. სამაგიეროდ ეს პასუხისმგებლობა კოლექტივის სხვა წევრებზე გადაწვევას ხშირად, რაც მათში სამართლიან უკმაყოფილებას იწვევს; ამასთან, ნეპოტიზმი კომპანიაში უმცირესის (უვიცობის, უბირობის), უპატივცემულობის, უზრდელობის ნაყოფებს ისხამს და კოლექტივში არაჯანსაღი სამუშაო გარემოს შექმნას განაპირობებს. შედეგად კომპანია იწყებს დაშლას, რადგან კონკურენციის ნაკლებობა თანამშრომელთა სპეციალიზაციისა და კომპეტენციის დაქვეითებას, სამუშაოს ჯეროვნად შეუსრულებლობას, მომხმარებელთა უკმაყოფილებას, მწარმოებლურობისა და შემოსავლების შემცირებას, პროფესიონალი მუშა-ხელის გადინებას, დამატებითი დანახარჯების ზრდას იწვევს.

აღბათ, არ არის რთულად წარმოსადგენი იმ ქვეყნის ეკონომიკის სავალალო შედეგების მასშტაბები, რომლის

საზოგადოებისათვის ნეპოტიზმი იმდენად ნორმალური, ჩვეულებრივი და მისაღები გარემოებაა, რომ არაპროფესიონალი ნაცნობ-მეგობრების „დასაქმება“ საკუთარ ბიზნესშიც კი სასარგებლოდ მიაჩნია. ამასთან დაკავშირებით მეტად ნიშანდობლივია Georgetown University-ის ერთ-ერთი კვლევის შედეგები, რომლის თანახმად: აშშ-ში გამოკითხულთა 75% ნეპოტიზმის მოწმე გამხდარა; რესპოდენტთა 23%-ს უღიარებია, რომ თავადაც ხშირად გამოსულა ნეპოტიარის როლში, თუმცა კი (და ეს ყველაზე საინტერესოა) მათი დიდი უმრავლესობა (80%) დათანხმებია მოსაზრებას, რომლის მიხედვით ნეპოტიზმი უარყოფითად აისახება კომპანიის პროდუქტიულობაზე.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნეპოტიზმისათვის გაცილებით უფრო კომფორტულ გარემოს საჯარო სივრცე წარმოადგენს - სივრცე, რომელშიც კერძომესაკუთრული მუხტი-მოტივაცია არ აწესრიგებს არაეფექტიანი, უსარგებლო, დამაზიანებელი გადაწყვეტილებების მიღების საკითხებს.

სახელმწიფო სექტორში დაბუდებული ნეპოტიზმი არღვევს სამართლებრივი ნორმების ისეთ ფართო სპექტრს, როგორცაა საყოველთაო თანასწორობა კანონის წინაშე, მიუკერძოებლობა და ყველა მოქალაქისათვის საჯარო სამსახურისადმი თანაბარუფლებიანი ხელმისაწვდომობა. ამ ფუნდამენტური პრინციპების დაცვის გარეშე კი, როგორც წესი, ქვეყანაში:

- მატულობს საჯარო თანამდებობების ნაცნობ-მეგობრებისათვის გადაცემის ფაქტები და კლებულობს ხელმძღვანელი პოზიციისათვის კონკურენციული პაექრობის ხარისხი;
- იზრდება საკადრო არაკომპეტენტურობა და კორუფციულ გარიგებათა რაოდენობა;
- ფერხდება ჯანმრთელი და ეფექტიანი ბიზნესის განვითარება და სხვ.

სწორედ ამიტომ მიიჩნევა, რომ სახელმწიფო უწყებებში არაკომპეტენტური პირების დანიშვნისა და მათი მხრიდან მიზანმიმართული თუ უნებლიე არასწორი მმართველობითი გადაწყვეტილებების მიღების სიხშირე კომპანიების პროგრესს ამუხრუჭებს, ხელს უშლის საზოგადოების განვითარებას, ეწინააღმდეგება ქვეყნის ეკონომიკურ და პოლიტიკურ განვითარებას; ამიტომ, რომ ნეპოტიზმის გამოვლინების ნებისმიერი ფორმა (ნათესაური, კლანური, ეროვნული, ტერიტორიული, სქესობრივი, პატერნალისტური, ინსტიტუციური და სხვ.) თანამედროვე ცივილიზებულ სამყაროში სოციალისმისათვის დამაზიანებელ მოვლენად განხილდება.

ზემოაღნიშნულ მტკიცებასთან დაკავშირებით საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის (BIS) მიერ აშშ-ის 50 ათასზე მეტ კორპორაციაში ჩატარებული კვლევის შედეგებს მოვიშველიებთ:

- ✓ აშშ-ის ყოველ მესამე კომპანიაში ოჯახური ნეპოტიზმის ფაქტები გამოვლინდა, მათგან ყველაზე მეტი კი (რაც ნიშანდობლივია) მასმედიისა და კომპიუტერული სფეროში დაფიქსირდა;
- ✓ ყოველ მეოცე ტოპ-მენეჯერს თავის კომპანიაში დასაქმებული ნათესავი ჰყავდა;

1 ეს გარემოებაც მნიშვნელოვნად ართულებს ნეპოტიზმის ბუნების შესწავლის საქმეს.

✓ კომპანიებში, სადაც გავრცელებული იყო ნეპოტიზმი, იმაზე ნაკლები ინვესტიცია ჩაიდო და მნიშვნელოვან კვლევებზე იმაზე ნაკლები სახსრები დაიხარჯა, ვიდრე ეს დანარჩენ ფირმებში მოხდა.

ნეპოტიზმის როგორც კორუფციის ნაირსახეობის მკვეთრად უარყოფით ხასიათზე მიუთითებს მეცნიერ-მკვლევრების კლაუს გრიუნდლერის და ნიკლას პოტრაფკეს (Klaus Gründler, Niklas Potrafke) მიერ აღმოჩენილი მეტად საინტერესო თეორიული კანონზომიერება, რომლის მიხედვით კორუმპირებულობის ინდექსის ერთი ერთეულით ზრდის კვალობაზე (Transparency International's Perception of Corruption Index (CPI)) მოსახლეობის ერთ სულზე რეალური მშპ გრძელვადიან პერიოდში 17%-ით მცირდება.

საბედნიეროდ, ნეპოტიზმთან ბრძოლის მრავალი ხერხი არსებობს, რომლებსაც აქტიურად უნდა მიმართონ როგორც კომპანიების მენეჯერებმა, ასევე ხელისუფლების წარმომადგენლებმა. თავს შევიკავებთ მათი აღწერისაგან და ამ თვალსაზრისით ერთი მოკრძალებული რჩევით შემოვიფარგლებით მხოლოდ: საზოგადოებრივად მავნე ნეპოტიზმის მოვლენასთან გამკლავება იმ უმთავრესი ფუნდამენტური პრინციპების დაცვაში უნდა მდგომარეობდეს, როგორცაა საქმიანი და საოჯახო ურთიერთობების ერთმანეთისაგან გამიჯვნა და ბიზნესის კანონების პატივისცემა.

სამწუხაროდ, საყოველთაო ფორმატი მსოფლიოს წამყვან ქვეყნებში ნეპოტიზმის აღმოფხვრასთან (მისი გავლენის შემცირებასთან) დაკავშირებული ღონისძიებების ფართო მიმოხილვის საშუალებას არ გვაძლევს, ამიტომ ამ მხრივ მეტად მოკლე, თუმცა, ვფიქრობთ, საგულისხმო ინფორმაციის მონოდებით შემოვიფარგლებით:

- აშშ-ის კანონმდებლობა პირდაპირ უკრძალავს სახელმწიფო მოხელეებს ნათესავების სამსახურში მონაწილას; კერძო სექტორზე ასეთი შეზღუდვა, მართალია, არ ვრცელდება, თუმცა ამერიკელი (ისევე როგორც ბრიტანელი) დამსაქმებლები საკმაოდ ძვირადღირებული და ხანგრძლივი სასამართლო დავების წარმოებით რისკავენ, თუკი კომპანიაში უპირატესად ნაცნობ-მეგობრებს მიიღებენ სამუშაოდ;

- ჩინეთის ანტიკორუფციული სახელმწიფო სააგენტო მეტად მკაცრ ანტინეპოტიზტურ პოლიტიკას ატარებს, განსაკუთრებით იმ არც თუ მცირერიცხოვანი გავლენიანი „ოჯახების“ მიმართ, რომლებიც ქვეყნის სამრეწველო სექტორს აკონტროლებენ;

- აი, იტალიასა და ესპანეთში პირადი კავშირების დახმარებით კარიერული წინსვლა, შეიძლება ითქვას, ჩვეულებრივი მოვლენაა (თუმცა, ცხადია, ნეპოტიზმის გამოვლინებებს იქაც ებრძვიან).

როგორც დასაწყისში აღვნიშნეთ, ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფო სამსახურებისათვის (და, პრინციპში, კერძო კომპანიებისათვისაც) კონკურენციის წესების დარღვევა უცხო ხილი ნამდვილად არ არის. მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანამ დიდი ხანია, რაც სახელმწიფო სამსახურის გამჭირვალე და დამოუკიდებელი სისტემის შექმნის ვალდებულება აიღო, საქმე წინ დიდად არ წა-

სულა. არავის გავაკვირვებთ, თუ ვიტყვით, რომ არც თუ იშვიათად საჯარო სამსახურებში პერსონალის შერჩევა კონკურსის წესების უხეში დარღვევით მიმდინარეობს.

გასაგებია, რომ ნეპოტიზმს ავად თუ კარგად ჩვენთანაც ებრძვიან და ებრძოდნენ ადრეც. ამასთან დაკავშირებით, საინტერესო მასალას გავაცნობთ: ჯერ კიდევ კომუნისტების მმართველობის პერიოდში, კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის პოსტზე დანიშნვის კვალობაზე ედუარდ შევარდნაძემ კორუფციისათვის თანამდებობებიდან გაათვისებულა 20 მინისტრი, რაიკომის 44 მდივანი, ქალაქკომის 3 მდივანი, რაილმასკომის 10 თავმჯდომარე და მოადგილე, დააპატიმრა 15 ათასამდე და სამსახურიდან გაუშვა 40 ათასამდე მოხელე. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კორუფციასა და ნეპოტიზმთან ბრძოლის საქმეში ასეთმა უპრეცედენტოდ მასშტაბურმა ღონისძიებებმა არსებითი შედეგი ვერ გამოიღო (ეს, ალბათ, იმჟამინდელი მმართველობის სისტემურ ნაკლოვანებებს უნდა მივაწეროთ ძირითადად);

ნეპოტიზმსა და კორუფციასთან ბრძოლის ლოზუნგით ხელისუფლებაში მოსულმა მიხეილ სააკაშვილმა მმართველობის სისტემაში ე.წ. „გუნდურობის“ პრინციპი დანერგა, რამაც ძალაუფლების მონოპოლიზებას და, აქედან გამომდინარე, ხელისუფლების მაღალ და საშუალო ეშელონებში კორუფციული (ნეპოტიზტური) ურთიერთობების განყვეტის ნაცვლად მათ შენარჩუნება-ნახალისებას შეუწყო ხელი (სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ ქვედა რგოლებში კორუფციასთან გამკლავება მეტ-ნაკლებად წარმატებით განხორციელდა).

მომდევნო ხელისუფლების პრემიერ-მინისტრმა ბიძინა ივანიშვილმა ერთ-ერთ პრესკონფერენციაზე განაცხადა, რომ ნეპოტიზმის აღმოფხვრა საქართველოში პრაქტიკულად შეუძლებელია, და რომ მცირე დოზებით ის ყოველთვის იარსებებს. რთულია, არ დაეთანხმო ამ მოსაზრებას (მით უფრო, რომ ამას პრაქტიკაც ადასტურებს და ნეპოტიზმის სოციალური ბუნების არაერთი თეორიული კვლევაც ამტკიცებს), თუმცა რამდენად გამართლებული იყო ასეთი განცხადების გაკეთება ქვეყნის პირველი პირის მხრიდან, ეს სხვა საკითხია - ქვეყნის ეკონომიკური პროგრესის განმაპირობებელი ეფექტიანი პოლიტიკის გატარება პროფესიონალ, კომპეტენტურ სახელმწიფო მოხელეებს შეუძლიათ მხოლოდ, ამიტომ ხელისუფლების ამოცანა მათი კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაზე გამუდმებულ ზრუნვაში უნდა მდგომარეობდეს, საზოგადოებას კი ამ გეზის განუხრელობაში მცირეოდენი ეჭვის შეტანის საფუძველიც არ უნდა ჰქონდეს.

დასკვნები და რეკომენდაციები

- ნეპოტიზმი მოსახლეობას სახელმწიფოს მიმართ ოპორტუნისტულად განაწყობს;
- სწორად წარმოებული ურთიერთობების პირობებში, ნეპოტიზმს კონკურენტუნარიანობის ამაღლების გზით ზოგჯერ საზოგადოებრივი სიკეთის გაუმჯობესება შეუძლია;
- მიუხედავად ნეპოტიზმის გარკვეული პოზი-

ტიური თვისებებისა, ეს ფენომენი ცალსახად უნდა შეფასდეს როგორც ეკონომიკური რყევების წარმოშობის ხელშემწყობი მოვლენა, რადგან მონოპოლისტური სტრუქტურის, მისი არაეფექტიანი რეგულირებისა და კორუფციის კრიტიკულ მასშტაბებს ქვეყნის მეურნეობრიობა ჩამოშლამდე შეუქცევადად მიჰყავს;

- კვალიფიკაციისა და გამოცდილების მიუხედავად ახლობლებისა თუ ნათესავების თანამდებობებზე გახშირებული დანიშვნის ფაქტების გამო, თანამშრომლები საკუთარ თავს დაუფასებლად და დაჩაგრულად გრძნობენ; მცირდება თანამშრომელთა კარიერული ზრდის შესაძლებლობები და ეცემა აღნიშნულთან დაკავშირებული სამოტივაციო მუხტი; კოლექტივში იქმნება არაჯანსაღი სამუშაო გარემო; ქვეითდება თანამშრომელთა სპეციალიზაციისა და კომპეტენციის დონე; არაჯეროვნად სრულდება სამუშაო; იზრდება მომხმარებელთა უკმაყოფილება; მცირდება კომპანიის (უნყების) მწარმოებლურობა და შემოსავლები; ადგილი აქვს პროფესიონალი მუშა-ხელის გადინებას, დამატებითი დანახარჯების ზრდას;

- კერძო თუ სახელმწიფო სექტორებში არაკომპეტენტური პირების დანიშვნისა და მათი მხრიდან მიზანმიმართული თუ უნებლიე არასწორი მმართველობითი გადაწყვეტილებების მიღების სიხშირე ხელს უშლის საზოგადოების განვითარებას, ეწინააღმდეგება ქვეყნის ეკონომიკურ და პოლიტიკურ განვითარებას, მთლიანობაში ამუხრუჭებს პროგრესს;

- ხელისუფლების, საზოგადოების, სამეცნიერო წრეების ერთ-ერთი მთავარი ამოცანა ადამიანების

კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაზე გამუდმებულ ზრუნვაში უნდა მდგომარეობდეს.

ბამოყვავებული ლიტერატურა:

1. Banfield E.C. The Moral Basis of a Backward Society. New York: Free Press, 1958;
2. Потребительное поведение через призму доверия и ответственности. Исследование Левада-центра по заказу центра макроэкономических исследований Сбербанка. Февраль 2013. (ელექტრონული რესურსი) http://sberbank.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/2013/Levada_potreblenie_doverie_i_otvetstvennost_.pdf (дата обращения: 23.09.2013);
3. Комаровская Н.В. Фиаско государства: греческий кризис в контексте теории общественного выбора // Горизонты экономики. 2018. №5;
4. Сафина Д.М. Влияние nepoტიზма и фавортизма на организационное и экономическое развитие. Журнал научных публикаций Дискуссия. 2013. №10;
5. ა. ხიდირბეგიშვილი. საქართველოს ხელისუფლების მთავარი პრობლემები ანუ არათანაბარი შესაძლებლობების ქვეყანა. 2017. (ელექტრონული რესურსი) <https://sputnik-georgia.ru/20171219/Glavnaja-problema-gruzinskih-vlastej-ili-Strana-neravnyh-vozmozhnostej-238619437.html>;
6. ბასარია ვ., ბასარია რ. ეკონომიკის პრინციპები. საქართველოს აკადემიური გამომცემლობა. თბილისი. 2017.